

Politikos kontekstas

Priimant politinius ir ekonominius sprendimus, moterims nuolat atstovaujama nepakankamai, – tai aktuali ir svarbi ES ir jos valstybių narių problema. 2013 m. EIGE parengtu lyčių lygybės indeksu vertinamos visiška lyčių lygybę trukdančios pasiekti kliūtys pagal šešis aspektus, vienas kurių yra susijęs su „valdžia“. Pagal šį aspektą vertinamas atotrūkis tarp atstovavimo moterims ir vyrams priimant politinius, socialinius ir ekonominius sprendimus. Remiantis turimais duomenimis, lyčių lygybė šioje srityje ES mastu įvertinta prasčiausiai – 38 balais iš 100. Tai rodo, kad nepakankamas atstovavimas moterims valdžios ir sprendimų priėmimo srityje tebėra opi problema.

Europos Komisijos moterų ir vyrų lygybės strategija (2010–2015 m.)

- Moterų skatinimas dalyvauti priimant sprendimus apibrėžiamas kaip viena iš šešių prioritetinių sričių.
- Siekiama skatinti lygybę priimant sprendimus apskritai ir įmonių valdybose.

Komisijos pateiktas Direktyvos dėl lyčių pusiausvyros priimant ekonominius sprendimus pasiūlymas (2012 m.)

- Jame nustatytas tikslas, kad iki 2020 m. bent 40 proc. biržinių bendrovių nevykdomųjų direktorių sudarytų nepakankamai atstovaujamos lyties asmenys.
- Reikalaujama, kad bendrovėse, kuriose nepakankamai atstovaujamos lyties asmenų dirba mažiau, pretenduojantieji eiti pareigas būtų atrenkami remiantis lyginamąja analize, būtų taikomi lyčių atžvilgiu neutralūs ir nedviprasmiškai suformuluoti kriterijai, o kai pretendentų kvalifikacija vienoda – pirmenybė būtų teikiama nepakankamai atstovaujamos lyties atstovams.
- Biržinės bendrovės įpareigojamos užsibrėžti tikslus dėl vykdomųjų direktorių.
- Skatinamas sąžiningumas ir skaidrumas atrenkant valdybos narius – bendrovės raginamos rinktis iš platesnio kandidatų rato.

Pilietinės visuomenės dalyvavimas (2014 m.)

- Organizacijos „European Women’s Lobby“ (angl. EWL) kampanijos „50 / 50“ ir „Lygaus atstovavimo demokratija ir aktyvus Europos pilietiškumas: demokratija Europoje nebus šiuolaikiška be lyčių lygybės“.
- Skatinamas vienodas moterų ir vyrų atstovavimas visose Europos institucijose, kad ES politinėje darbotvarkėje moterų teisėms ir lyčių lygybei būtų skiriama didelė reikšmė.
- Sprendžiama problema dėl lyčių disbalanso, kai atrenkami kandidatai į Europos Parlamentą ir kai jie dalyvauja atrankos procedūrose.

PVP strateginiai tikslai ir ES rodikliai

- G.1.** Imtis priemonių, kad moterims būtų užtikrintos vienodos sąlygos pretenduoti į valdžios struktūras ir visapusiškai dalyvauti jų veikloje bei priimant sprendimus.
- G.2.** Stiprinti moterų gebėjimus dalyvauti priimant sprendimus ir vadovaujant.

G srities rezultatai jau įvertinti du kartus – 1999 m. Suomijos ir 2003 m. Italijos pirmininkavimo ES Tarybai laikotarpiu. Buvo parengta 18 rodiklių, kuriais matuojamas svarbiausias pareigas einančių ir (arba) svarbiose organizacijose dirbančių moterų ir vyrų santykis ir vertinamos politikos kryptys, padedančios užtikrinti didesnę lyčių pusiausvyrą per rinkimus. Šie rodikliai yra svarbūs vertinant J sritį „Moterys ir žiniasklaida“ ir K sritį „Moterys ir aplinka“.

Europos lyčių lygybės instituto parengtoje duomenų bazėje „Moterys ir vyrai ES. Faktai ir skaičiai“ pateikiama naujausių duomenų ir informacijos, kuriuos galima rasti interneto adresu: <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>.

ES masto duomenimis grindžiami faktai

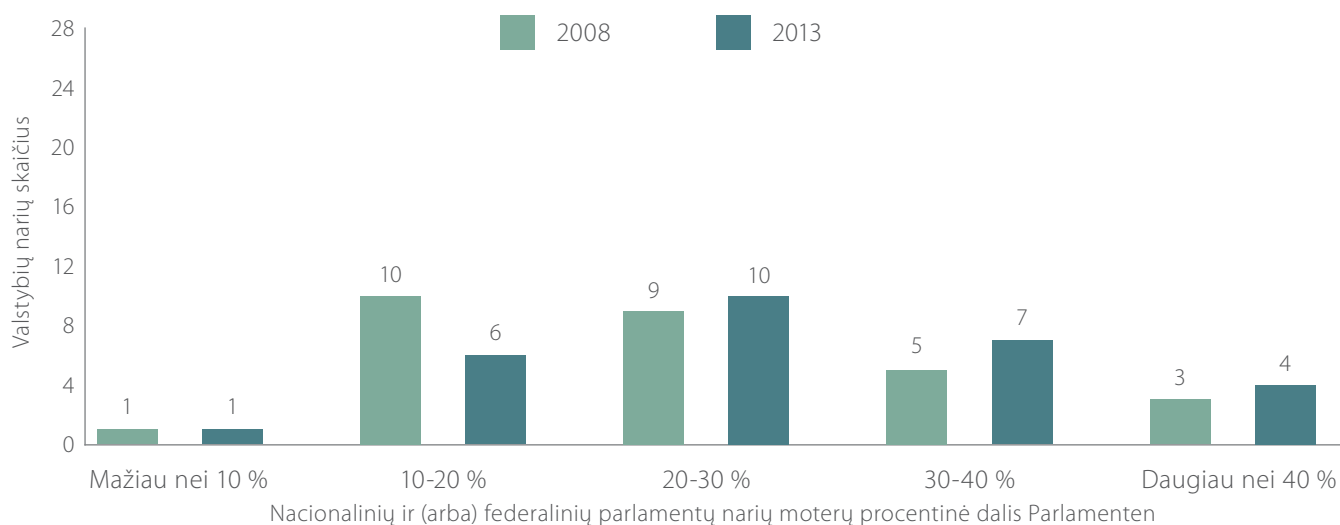
Moterų dalyvavimas nacionaliniuose ar federaliniuose susirinkimuose, kuriuose priimami sprendimai, didėjo vangiai

Nors moterų galimybės dirbti nacionaliniuose arba federaliniuose parlamentuose nežymiai auga, tai vyksta lėtai (2008–2013 m. vienerių rūmų parlamentuose arba žemutiniuose parlamento rūmuose dirbančių moterų procentinė dalis pakilo 3 procentiniais punktais iki 27 proc.). 28 ES valstybėse narėse vos trečdalis postų, kuriuose priimami politiniai sprendimai, užima moterys, o pusėje valstybių narių moterims tenka mažiau nei 30 proc. vietų federaliniuose ir (arba) nacionaliniuose parlamentuose. 2013 m. regioninius parlamentus turinčiose valstybėse narėse bendrasis atstovavimas moterims siekė 32 proc.

Tais pačiais metais vietos susirinkimuose (tarybose ir savivaldybėse) visoje ES moterų buvo 32 proc. Didžiausia procentinė dalis užregistruota Švedijoje (43 proc.), po jos sekė dar septynios valstybės narės, kuriose atstovavimas moterims siekė daugiau nei 30 proc.

ES VALSTYBIŲ NARIŲ SKAIČIUS PAGAL ATSTOVAVIMĄ MOTERIMS NACIONALINIUIOSE IR (ARBA) FEDERALINIUIOSE PARLAMENTUOSE, 2008 M. IR 2013 M.

Šaltinis: Europos Komisija. Duomenų bazė „Moteryų ir vyrų dalyvavimas priimant sprendimus“.

Priimant sprendimus Europos institucijose dalyvavo daugiau moterų

Atstovavimas moterims Europos Parlamente (EP) per pastaruosius 35 metus lėtai, bet nuolat didėjo (nuo 16 proc. 1979 m. iki 37 proc. 2014 m.). Vis dėlto dar nepakankamai moterų eina EP narių ir pirmininko pavaduotojų pareigas (3 iš 14).

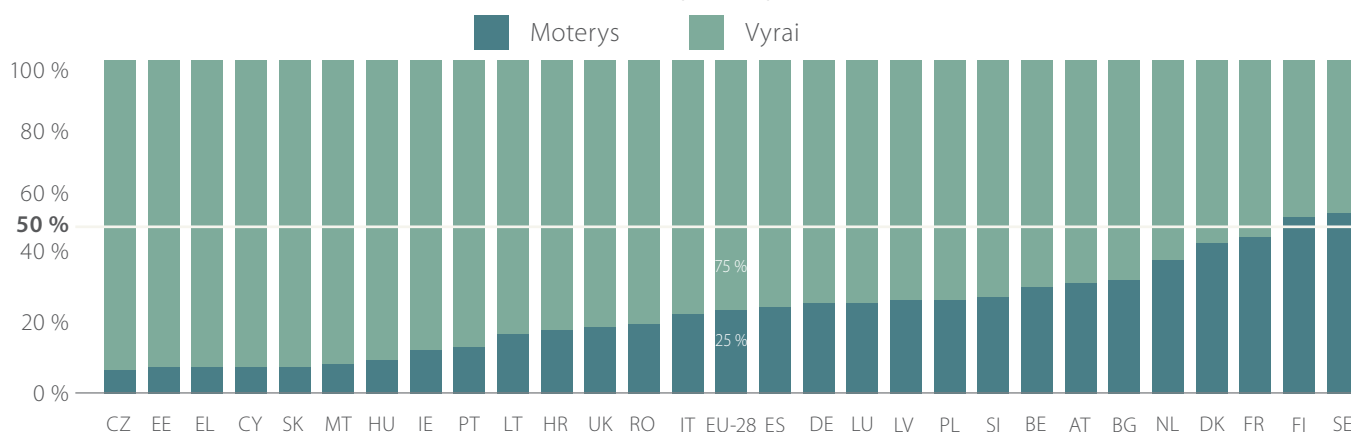
33 proc. moterų eina 1 lygio, o 39 proc. – 2 lygio administracines pareigas, 2013 m. jos sudarė 32 proc. Komisijos narių, o Europos Centriniam Bankui moteris nevadovavo nuo 2010 m. Europos Teisingumo Teisme teisėjų moterų nuo 2008 m. nežymiai padaugėjo (nuo 11 proc. iki 15 proc.), o Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teisme – atvirkščiai, jų santykinė dalis nuo 44 proc. sumenko iki 22 proc.

Daugumoje nacionalinių vyriausybių vyrų yra daugiau

Vos ketvirtadalis aukščiausio ir žemiausio lygio pareigas ministerijose einančių asmenų ES yra moterys; vos dviejose valstybėse narėse jos sudaro 50 proc. einančiųjų pareigas ministerijose, o dar trijose valstybėse narėse – 40 proc.

2008–2013 m. pakito ministrų įgaliojimus turinčių moterų santykinė dalis. 2013 m. mažiau moterų (nuo 20 proc. iki 18 proc.) ministerijose ėjo su pagrindinėmis (nuo 20 proc. iki 18 proc.) ir socialinėmis bei kultūrinėmis (nuo 40 proc. iki 38 proc.) funkcijomis susijusias pareigas, o daugiau jų užėmė ekonomikos (nuo 17 proc. iki 24 proc.) ir infrastruktūros srities (nuo 24 proc. iki 25 proc.) postus.

POLITINIS ATSTOVAVIMAS MOTERIMS VALSTYBIŲ NARIŲ NACIONALINĖSE VYRIAUSYBĖSE, 2013 M.

Šaltinis: Europos Komisija. Duomenų bazė „Moteryų ir vyrų dalyvavimas priimant sprendimus“.

Teisėkūros ir savireguliacijos priemonės gali padėti greičiau pasiekti lyčių pusiausvyrą priimant politinius sprendimus

Per rinkimus nustatytos kvotos lytims gali padidinti atstovavimą moterims. 2013 m. septyniose valstybėse narėse buvo nustatytos vyriausybės patvirtintos teisiškai privalomos kvotos, o trylikoje – savanoriškos kvotos. Neseniai teisiškai privalomos kvotos buvo įvestos Airijoje ir Italijos regionuose.

Gerokai padaugėjo nacionalinėse viešojo administravimo institucijose aukštas pareigas einančių moterų

Apskritai 2013 m. moterys sudarė daugiau nei trečdalį visų 2 lygio pareigas einančių valstybės tarnautojų (39 proc.), palyginti su 34 proc. 2008 m. Mažiau moterų – 30 proc. – užima 1 administracinio lygio postus (2008 m. – 28 proc.). Didžiausias padidėjimas nustatytas socialinėje ir kultūros srityje: 1 lygio

pareigas einančių moterų padaugėjo nuo 35 proc. iki 41 proc., o 2 lygio – nuo 42 proc. iki 49 proc.

Moterų galimybės eiti Aukščiausiojo Teismo teisėjų pareigas didėja vangiai

Kaip ir anksčiau, per mažai moterų eina aukščiausiojo teismo teisėjų pareigas, nuo 2008 m. jų padaugėjo vos 3 procentiniais punktais iki 35 proc. Nors šešiose valstybėse narėse pusė teisėjų yra moterys, dviejose jos sudaro mažiau nei 9 proc.

Moterų dalyvavimas priimant ekonominius sprendimus ir jų skaičius biržinių bendrovių valdybose didėjo menkai

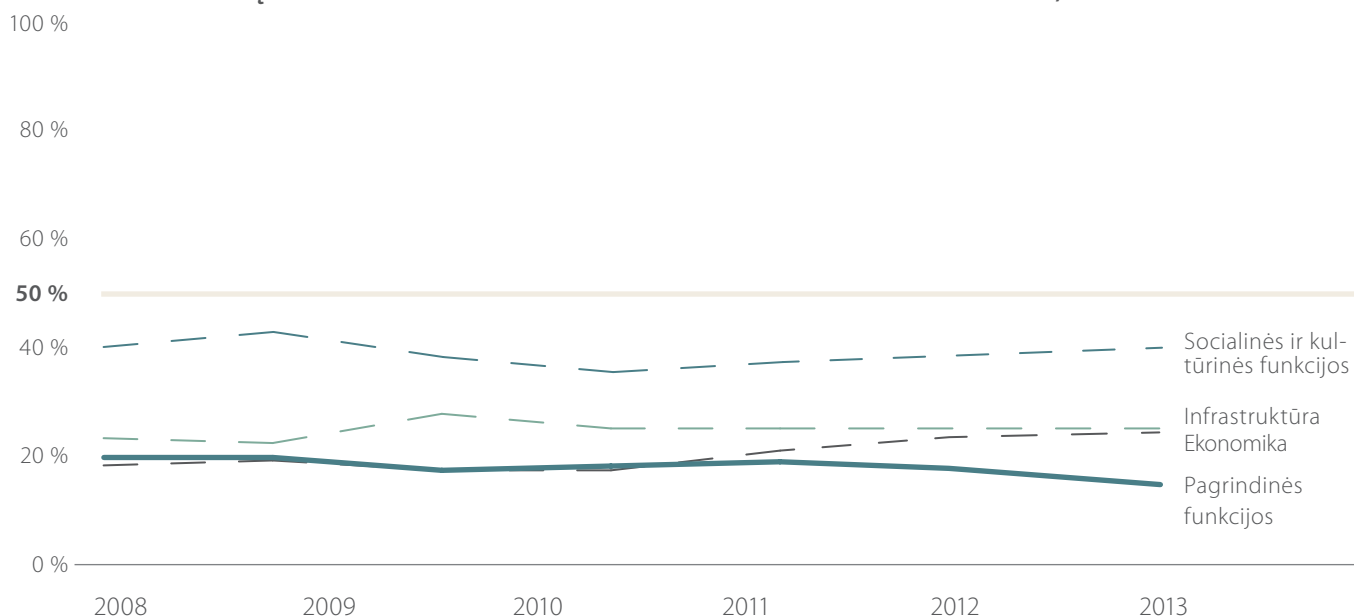
Moterų galimybės priimti ekonominius sprendimus didėja lėtai. 2013 m. Europos Sąjungoje kas penktas nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų narys buvo moteris, o penkiose valstybėse narėse šių bankų valdybas sudarė vien

vyrų. Tarp stambiausių biržinių bendrovių vykdomųjų valdybų generalinių direktorių nė vienos moters nebuvo 13 valstybių narių, 2008 m. – 15 valstybių narių. Nors Europos Sąjungoje biržinių bendrovių valdybų vykdomųjų ir nevykdomųjų narių pareigas eina šiek tiek daugiau moterų, joms vis tiek atstovaujama nepakankamai, nes moterys sudaro atitinkamai 12 proc. ir 19 proc. šiuos postus užimančių asmenų.

Socialiniai partneriai ES lygmeniu aktyviai skatina moteris užimti aukščiausias pareigas

Profesinių konfederacijų pirmininkų pareigas einančių moterų nuo 2008 m. ženkliai nepadaugėjo, menkas išliko ir atstovavimas moterims šių konfederacijų valdybose. Padaugėjo darbdavių konfederacijų pirmininkų ir pirmininkų pavaduotojų pareigas einančių moterų. Iš šešiasdešimties ES darbdavių organizacijų pirmininkų aštuonios yra moterys, o 2008 m. jų buvo tik viena. Moterys sudaro 17 proc. visiems valdymo organams vadovaujančių asmenų, 2008 m. jų buvo 9 proc.

MINISTRIŲ PROCENTINĖ DALIS PAGAL FUNKCIJAS MINISTERIJOSE ES 28, 2008–2013 M.

Šaltinis: Europos Komisija. Duomenų bazė „Moterų ir vyrų dalyvavimas priimant sprendimus“.

Naudingos iniciatyvos

Keliose valstybėse narėse (DK, IE, IT, AT, PL, PT) pritarta ES iniciatyvai įvesti teisiškai privalomas bendrovių valdybų narių kvotas. Pavyzdžiui, Danijoje išleista rekomendacija nustatyti konkrečius tikslus dėl direktorių valdybų. Kitose šalyse, pavyzdžiui, Austrijoje, Belgijoje ir Vokietijoje, neseniai buvo priimti arba netrukus bus priimti teisės aktai dėl tam tikrų bendrovių lyčių kvotų. Italijoje buvo pradėta informuotumo didinimo kampanija „Lyčių kvotos. Didesnė lyčių pusiausvyrą turinčios šalies laukia geresnė ateitis“, kurios tikslas – padėti įgyvendinti 2011 m. priimtus teisės aktus dėl moterų dalyvavimo valdybose, taip pat buvo priimtas įstatymas (Įstatymas Nr. 120/2011), kuriuo siekiama didinti valstybės įmonių valdyboms priklausančių moterų santykinę dalį. Lenkijoje užsibrėžtas tikslas, kad iki 2015 m. moterys sudarytų 30 proc. visuose Valstybės išdo ministro išrinktose priežiūros įstaigose dirbančių asmenų. Portugalijoje, 2012 m. ES Tarybai priėmus rezoliuciją, nebiržinės bendrovės buvo įpareigosotos įgyvendinti lygybės planus. Naujajame 2013 m. įsigaliojusiam įstatyme nustatyta, kad tarp visų valstybės įmonių administracinių ir priežiūros organų narių turi būti ir moterų, ir vyrų. Ispanijoje 31 įmonė pasirašė bendradarbiavimo susitarimus su Sveikatos, socialinių paslaugų ir lygybės ministerija, kuriuose, be kita ko, užsibrėžtas tikslas, kad po ketverių metų moterys sudarytų 20 proc. aukščiausias vadovaujančias pareigas einančių asmenų ir valdymo komitetų narių, arba padidinti jų dalyvavimą 5 procentiniais punktais. Pagal drauge su verslo organizacijomis įgyvendinamą projektą „Promociona“ iš įmonių darbuotojų atrenkamos ir skatinamos gabios moterys, skatinama rengti specialiuosius mokymus, kurti tinklus ir konsultuoti.

PAŽANGA IR KLIŪTYS G SRITYJE. MOTERYS GALIOS IR SPRENDIMŲ PRIĖMIMO SRITYJE

PAŽANGA

- Moterų galimybių priimti sprendimus svarba tapo labiau matoma.
- Moterų dalyvavimas nežymiai padidėjo.
- Priėmus teisės aktus dėl lygaus atstovavimo ir (arba) nustačius teisiškai privalomas kvotas, buvo sustiprintas valstybių narių įsipareigojimas užtikrinti didesnę lyčių lygybę.
- ES masto iniciatyvomis, pavyzdžiui, siūloma direktyva dėl to, kad 40 proc. nevykdomųjų valdybų narių būtų moterys, siekiama gerinti lyčių pusiausvyrą.
- Socialiniai partneriai atlieka tam tikrą vaidmenį gerinant moterų galimybes dirbti sprendimus priimančiose įstaigose.
- Nežymiai padidėjo aukščiausios grandies valstybės tarnautojų ir Aukščiausiojo Teismo teisėjų pareigas einančių moterų santykinė dalis.

KLIŪTYS

- Moterys užima mažiau nei trečdalį ES politinių sprendimų priimančių asmenų, o aukščiausių grandžių pareigas eina dar mažiau moterų.
- Tik nežymiai padidėjo moterų santykinė dalis nacionalinėse vyriausybėse.
- Valstybinėse ir privačiose ekonominėse ir finansų institucijose vis dar dirba beveik vien vyrai.
- Europos profesinių organizacijų valdymo organuose moterų santykinė dalis iš esmės nepakito.
- Moterims itin daug atstovaujama vidutiniame ir aukščiausiame viešojo administravimo lygmenyse ir su tradiciniais moterų vaidmenimis susijusiose sektoriuose.

Kokių veiksmų būtina imtis ES?

- Parengti ir įgyvendinti veiksmingų politinių priemonių (o tam tikrais atvejais – ir teisės aktų), kurios gali padėti panaikinti „stiklo lubas“ pagrindinėse, ypač viešojo pobūdžio, ekonominėse struktūrose.
- Apsvarstyti ir galbūt įgyvendinti veiksmingas strategijas ir priemones (pvz., lyčių kvotas), kurios padėtų pasiekti į pareigas stambiausiose politinėse struktūrose renkamų ir skiriamų asmenų lyčių pusiausvyrą.
- Įvertinti ir panaikinti lyčių normas, nuostatas ir stereotipus, kurie trukdo užtikrinti vienodą atstovavimą moterims einant su sprendimų priėmimu susijusias pareigas politikos, ekonomikos ir socialinėje srityse.
- Raginti socialinius partnerius ir atitinkamus suinteresuotuosius subjektus bendradarbiauti aktyviai skatinant vienodas moterų galimybes eiti pareigas sprendimus priimančiose įstaigose.

Europos lyčių lygybės institutas (EIGE)

Europos lyčių lygybės institutas (EIGE) – tai ES žinių centras lyčių lygybės klausimais. EIGE remia politikų ir visų atitinkamų institucijų pastangas siekiant, kad moterų ir vyrų lygybė taptų realybe visiems europiečiams ir kitiems pasaulio gyventojams, teikdama jiems specialių žinių ir palyginamus bei patikimus duomenis apie lyčių lygybę Europoje.

Daugiau informacijos: <http://eige.europa.eu>

Europos lyčių lygybės instituto Išteklų ir dokumentacijos centras (RDC) – tai naujoviška praktinė priemonė, sukurta siekiant padėti rasti būtiniausių išteklių lyčių lygybei užtikrinti, sudaryti sąlygas keistis informacija apie lyčių lygybės politiką ir praktiką tuo besidomintiems asmenims ir institucijoms bei pasiūlyti internetinę erdvę diskusijoms ir debatams.

Daugiau informacijos: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontaktinė informacija:

Europos lyčių lygybės institutas
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LIETUVA
Tel. +370 52157444, Tel. +370 52157400

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9493-282-2

doi:10.2839/126411

MH-04-15-022-LT-N